

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

**ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ
ЦЕНТРІВ:**

навчально-методичний посібник для самостійної роботи

ДРОГОБИЧ – 2025

Рекомендовано кафедрою соціальної педагогіки та корекційної освіти

Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник для самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Освітня програма «Інклюзивна освіта» / автор – укладач Леся Смеречак.. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2025.с

Навчально-методичний посібник покликаний допомогти студентам у підготовці до семінарських занять із основних тем, передбачених програмою «Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів»; є доповненням до існуючих підручників і навчальних посібників з інклюзивної освіти.

Рецензенти:

– **Ревть А.Б.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

– **Подольак Н.М.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск: Зубрицький І.Я. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним упровадженням інклюзивної освіти, що передбачає забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів, зокрема осіб з особливими освітніми потребами (ООП). Важливу роль у реалізації принципів інклюзії відіграють інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), діяльність яких потребує високого рівня професійної підготовки фахівців, здатних здійснювати комплексний психолого-педагогічний супровід дітей з ООП та їхніх сімей.

Пропонований навчально-методичний посібник покликаний допомогти здобувачам у підготовці до семінарських занять із основних тем, передбачених навчальною програмою «Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів». Посібник є логічним доповненням до існуючих підручників і навчальних посібників із інклюзивної освіти, розширює й конкретизує теоретичні знання, а також сприяє розвитку практичних навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності в системі ІРЦ.

У посібнику систематизовано основні положення законодавчо-нормативної бази, подано узагальнені методичні підходи, розглянуто актуальні питання організації взаємодії ІРЦ із закладами освіти, батьками, громадськими організаціями та іншими суб'єктами інклюзивного середовища. Значна увага приділена аналізу реальних практик, завдань для самостійної роботи.

Матеріали посібника можуть бути корисними не лише для здобувачів педагогічних спеціальностей, а й для викладачів, працівників ІРЦ, педагогів інклюзивних закладів освіти, а також широкого кола фахівців, дотичних до реалізації інклюзивної політики в Україні.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	
ТЕМА 1. АЛГОРИТМ УТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ.....	
ТЕМА 2. ПАРТНЕРИ ІРЦ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСІБ З ООП.....	
ТЕМА 3. СПІВПРАЦЯ ПРАЦІВНИКІВ ІРЦ ІЗ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ....	
ТЕМА 4-5. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА. ПОВТОРНА КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА.....	
ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ОСОБИ.....	
ТЕМА 7. ВИЗНАЧЕННЯ ОСВІТНІХ ТРУДНОЩІВ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	
ТЕМА 8. ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ ІРЦ З БАТЬКАМИ.....	
ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ з дисципліни «Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів».....	
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	

ТЕМА 1.

АЛГОРИТМ УТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ

План

1. Статус, завдання та функції ІРЦ.
2. Алгоритм утворення ІРЦ.
3. Схема управління діяльністю ІРЦ. Статут фахівців ІРЦ. Посадові інструкції фахівців ІРЦ.
4. Документація ІРЦ.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Статус, завдання та функції ІРЦ. Інклюзивно-ресурсний центр – це установа, створена для реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної, загальної середньої, а також професійної, фахової передвищої та іншої освіти. Основним завданням центру є проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини та організація кваліфікованого, системного супроводу таких осіб у освітньому процесі. Інклюзивно-ресурсний центр здійснює свою діяльність, спираючись на такі принципи: повага до унікальності кожної особистості, врахування її індивідуальних потреб, пріоритет інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав, забезпечення конфіденційності, доступність освітніх послуг із раннього дитинства, а також тісна міжвідомча взаємодія [4; 5].

Основні функції інклюзивно-ресурсного центру полягають у наступному:

1. проведенні первинної та повторної комплексної оцінки розвитку особи з метою виявлення особливих освітніх потреб і забезпечення подальшого кваліфікованого супроводу;
2. наданні закладам освіти рекомендацій щодо створення індивідуальної програми розвитку для дитини;

3. консультуванні батьків або інших законних представників щодо особливостей розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
4. участі фахівців центру:
 - у роботі команд психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами;
 - у професійних заходах (семінарах, тренінгах, майстер-класах) для обміну досвідом та підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
5. за потреби – участі працівників центру в засіданнях психолого-педагогічного консилиуму в спеціальних закладах загальної середньої освіти;
6. наданні психолого-педагогічної допомоги, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям з особливими освітніми потребами, зокрема:
 - дітям раннього та дошкільного віку, які не відвідують заклади дошкільної освіти;
 - дітям, які навчаються за формою педагогічного патронажу;
7. визначенні потреби у введенні посади асистента учня чи/або необхідності супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання;
8. встановленні категорії (типу) та характеру особливих освітніх потреб (труднощів), ступеня їх вираженості, а також визначенні рівня підтримки, необхідного дитині в закладі освіти;
9. надання консультаційної та психологічної підтримки батькам або іншим законним представникам осіб з особливими освітніми потребами з метою формування у них позитивної мотивації до розвитку особи з ООП, а також підвищення рівня поінформованості щодо особливостей її навчання та виховання;
10. поширення інформації серед громади про діяльність ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) та налагодження співпраці з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, освітніми закладами, установами охорони здоров'я, соціального захисту, службами у справах дітей, громадськими організаціями та іншими установами;

11. здійснення обліку осіб, котрі звернулися до інклюзивно-ресурсного центру, шляхом формування їх електронної бази в автоматизованій системі «ІРЦ» відповідно до встановленої форми;

12. підготовка звітів та аналітичних матеріалів щодо результатів роботи ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) [4; 5].

В умовах запровадженого воєнного стану інклюзивно-ресурсні центри мають виконувати додаткові завдання, пов'язані з підтримкою осіб з особливими освітніми потребами (ООП), які опинилися у складних життєвих обставинах, а саме:

- проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки та забезпечення системного кваліфікованого супроводу осіб з ООП, які вимушено змінили місце проживання (перебування) у зв'язку з воєнними діями та були зараховані до інклюзивних класів або груп, а також тих, хто здобуває освіту з використанням технологій дистанційного навчання;
- надання інформаційної підтримки батькам дітей з ООП щодо можливих закладів освіти на території нового місця проживання, де дитина може продовжити навчання, а також отримати додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

Реалізація цих завдань спрямована на забезпечення безперервності освітнього процесу та створення належних умов для навчання і розвитку дітей з ООП навіть у складних надзвичайних обставинах.

На період дії воєнного стану в ІРЦ передбачено створення умов для надання психологічної підтримки дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та були змушені залишити місця постійного проживання.

Автоматизована система роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ») забезпечує батькам або іншим законним представникам осіб з особливими освітніми потребами зручний доступ до інформації про наявні ІРЦ та можливість записатися на отримання послуг.

За допомогою офіційного сайту <http://ircenter.gov.ua> користувачі можуть:

- знайти найближчий інклюзивно-ресурсний центр за географічним розташуванням;

- зареєструватися та оформити запис на отримання необхідних психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг через особистий кабінет.

Зокрема, для зручності користувачів контакти ІРЦ Львівської області нанесені на інтерактивну карту, яка доступна за посиланням: <https://tabsoft.co/3C5kCOW>.

Ця функціональність значно спрощує процес комунікації та організації супроводу дітей з ООП.

Алгоритм утворення ІРЦ. Інклюзивно-ресурсні центри створюються за ініціативи представницьких органів місцевого самоврядування територіальних громад, а також районних, міських чи районних у містах рад (у разі їх наявності).

Центр функціонує як юридична особа та має статус бюджетної установи. Інклюзивно-ресурсний центр має право створювати у своїй структурі філії. Крім того, центр може здійснювати свою діяльність із залученням мобільного інклюзивно-ресурсного центру.

Кілька засновників можуть ухвалити спільне рішення про створення інклюзивно-ресурсного центру, уклавши договір про спільну діяльність або засновницький договір згідно з вимогами чинного законодавства. Сільські, селищні та міські ради мають право утворювати інклюзивно-ресурсні центри, а також забезпечувати їх функціонування та організовувати їх роботу відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [4; 5].

Інклюзивно-ресурсні центри створюються з урахуванням розрахунку: не більше одного центру на 7 тисяч дітей, які мешкають на території територіальної громади або району, та не більше одного центру на 12 тисяч дітей, які проживають у місті або районі міста.

Інклюзивно-ресурсні центри мають бути розташовані в приміщеннях, пристосованих для потреб осіб з особливими освітніми потребами, відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема державних санітарних норм і правил та державних будівельних норм [4; 5].

Загальна площа ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) має бути не меншою за 50 квадратних метрів. Приміщення центру обладнується кімнатою для прийому відвідувачів, ресурсною кімнатою, кабінетами для фахівців

(консультантів) відповідно до штатного розпису, затвердженого засновником, а також залом для занять лікувальною фізкультурою [4; 5].

Інклюзивно-ресурсний центр надає послуги особам з особливими освітніми потребами, які проживають або навчаються на території відповідної територіальної громади, району, міста чи району міста, за умови подання необхідних документів. Якщо на території їхньої громади, району чи міста відсутній інклюзивно-ресурсний центр, батьки або законні представники можуть звернутися до центру територіальної громади, з якою укладено договір про співпрацю. У разі відсутності такого договору – до найближчого інклюзивно-ресурсного центру.

Якщо інклюзивно-ресурсний центр обслуговує осіб з особливими освітніми потребами, які проживають на території іншої адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади, він зобов'язаний не пізніше 15 числа місяця, що настає за місяцем подання звернення, повідомити про це засновника та відповідний орган управління освітою для укладення договору про співпрацю. У такому випадку діяльність центру організовується за однією з форм співробітництва, передбачених Законом України «Про співробітництво територіальних громад».

Схема управління діяльністю ІРЦ. Статут фахівців ІРЦ. Посадові інструкції фахівців ІРЦ. Керівником інклюзивно-ресурсного центру є директор, який призначається на посаду строком на 6 (шість) років за результатами конкурсу. Звільнення з посади здійснюється засновником центру або уповноваженим ним органом (посадовою особою).

На посаду керівника (директора) ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) призначається особа, яка має вищу освіту рівня магістра чи/або спеціаліста за спеціальністю «Спеціальна освіта» (або «Корекційна освіта», «Дефектологія») чи «Психологія» (або «Практична психологія»), має педагогічний та/або науково-педагогічний стаж не менше п'яти років, пройшла конкурсний відбір та визнана його переможцем відповідно до процедури, затвердженої засновником центру [4; 5].

Керівник (директор) інклюзивно-ресурсного центру: керує плануванням і організацією роботи ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру), видає накази в межах своєї компетенції, контролює їх виконання та затверджує посадові інструкції для фахівців центру; призначає працівників інклюзивно-ресурсного центру на посади та звільняє їх відповідно до чинного законодавства, затверджує їх посадові інструкції, а також здійснює заохочення та накладання дисциплінарних стягнень на працівників центру; забезпечує належні умови для ефективної роботи фахівців ІРЦ, сприяє підвищенню їх професійного та кваліфікаційного рівня, а також впровадженню сучасних методик психолого-педагогічної оцінки і новітніх технологій надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг особам з особливими освітніми потребами; за погодженням із засновником і відповідно до встановленого порядку керує майном та коштами інклюзивно-ресурсного центру, складає кошторис, укладає цивільно-правові договори та відповідає за ефективне використання фінансових і матеріальних ресурсів; забезпечує безпеку праці та дотримання законодавства в роботі ІРЦ; представляє ІРЦ у взаєминах із державними органами, місцевим самоврядуванням, підприємствами, установами та іншими організаціями; надає засновнику щорічний звіт про результати діяльності ІРЦ; видає накази в межах своєї компетенції та здійснює контроль за їх виконанням; діє від імені ІРЦ без необхідності отримання довіреності; залучає юридичних та фізичних осіб для виконання завдань ІРЦ шляхом укладення цивільно-правових договорів у межах своєї компетенції; має право подавати засновнику ІРЦ пропозиції щодо покращення ефективності роботи центру [4; 5].

Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів забезпечують педагогічні працівники, зокрема керівник (директор), завідувач філії (у разі її наявності), а також фахівці (консультанти) центру – практичні психологи, вчителі-реабілітологи, вчителі-логопеди та інші вчителі-дефектологи.

Адміністрування роботи автоматизованої системи «ІРЦ» здійснює установа, визначена Міністерством освіти і науки України, яка належить до сфери його управління:

- забезпечення використання та наповнення автоматизованої системи «ІРЦ» даними в межах співпраці між інклюзивно-ресурсними центрами та закладами освіти;
- розгляд звернень щодо діяльності інклюзивно-ресурсних центрів відповідно до встановленого законодавством порядку;
- координація роботи інклюзивно-ресурсних центрів, а також контроль за їх діяльністю, дотриманням вимог законодавства та цього Положення [5];
- контроль за забезпеченням права дітей, зокрема дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на інклюзивне навчання;
- надання рекомендацій органам місцевого самоврядування з питань створення інклюзивно-ресурсних центрів;
- визначення регіональної потреби у фахівцях різних спеціальностей для надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг та формування регіонального замовлення на їх підготовку [5].

Документація ІРЦ. З метою ефективної організації, планування та обліку роботи фахівці інклюзивно-ресурсного центру ведуть обов'язкову документацію в електронній або паперовій формі відповідно до чинного нормативно-правового законодавства. До переліку такої документації належать:

1. Річний план роботи інклюзивно-ресурсного центру, який визначає основні напрями діяльності, цілі, завдання, форми взаємодії із учасниками освітнього процесу та очікувані результати.
2. Річні плани роботи фахівців ІРЦ (практичних психологів, вчителів-логопедів, вчителів-реабілітологів, вчителів-дефектологів тощо), які конкретизують індивідуальні завдання і форми роботи кожного спеціаліста.
3. Щотижневі графіки роботи ІРЦ та його фахівців, що забезпечують чітке планування консультацій, проведення комплексних оцінок, корекційно-розвиткових занять та інших заходів.
4. Особові справи осіб, які пройшли комплексну оцінку, зберігаються у відповідності до вимог щодо захисту персональних даних та містять усю

необхідну документацію: заяву батьків (законних представників), згоду на обробку персональних даних, результати комплексної оцінки, висновки, індивідуальні програми розвитку тощо.

5. Документація, що ведеться із використанням системи автоматизації роботи ІРЦ (АС «ІРЦ»):

- Журнал обліку заяв щодо проведення комплексної оцінки (відповідно до додатку 7 Положення про інклюзивно-ресурсний центр);
- Журнал обліку висновків про комплексну оцінку (відповідно до додатку 8 Положення про інклюзивно-ресурсний центр);
- Річний звіт інклюзивно-ресурсного центру, сформований за результатами аналітичної та практичної діяльності ІРЦ протягом звітного періоду.

6. Журнал обліку надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг особам з особливими освітніми потребами, який відображає динаміку роботи з ними, відвідуваність, тематику занять, результати супроводу.

Ведення зазначеної документації є невід'ємною частиною функціонування ІРЦ та забезпечує прозорість, системність і контроль якості надання послуг дітям з особливими освітніми потребами.

Література

1. Зубрицький І., Смеречак Л. Словник-довідник з нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2023. 184 с. URL : <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2296>
2. Лист МОН «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році». URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-20242025-navchalnomu-rotsi>
3. Лист МОН від 03.08.2023 № 1/11479-23 «Про методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на

надзвичайні ситуації» URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf>

4. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inklyuz-resurs.tsentriv.pdf>
5. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 р. № 1491. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1491-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
6. Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану : Лист МОН України від 28.03.2022 р. № 1/3710-22. URL: https://kristti.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/Rekomendatsiyi_voyennyj_stan_red-1.pdf (дата звернення: 16.04.2025).
7. Смеречак Л.І., Заміщак М.І. Довідник фахівця з інклюзивної освіти. Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. 106 с. URL : <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4080>
8. Zhang W., Suprun M, Zubrytskyi I., Smerechak L. Inclusive Education: Building Spaces Of Equality And Support For All Students. AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Volume 14, Issue 1, Special Issue XLII. (May, 2024). P. 114–118.

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І.Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 2.

ПАРТНЕРИ ІРЦ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСІБ З ООП

План

1. Інформування громади про діяльність інклюзивно-ресурсного центру.
2. Взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями тощо.
3. Особливості укладання угод про співпрацю.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Інформування громади про діяльність інклюзивно-ресурсного центру передбачає системну роботу з підвищення рівня обізнаності населення щодо функцій, завдань і можливостей центру. Це включає:

1. *Поширення інформації* через офіційний веб-сайт, соціальні мережі, місцеві ЗМІ (засоби масової інформації), інформаційні стенди в освітніх, медичних та соціальних установах.
2. *Проведення інформаційно-просвітницьких заходів*: днів відкритих дверей, зустрічей із батьками, круглих столів, семінарів, лекцій і тренінгів для громадськості.
3. *Надання роз'яснень* щодо порядку звернення до ІРЦ, переліку послуг, умов отримання допомоги, прав осіб з особливими освітніми потребами.
4. *Поширення друкованих та електронних інформаційних матеріалів* – буклетів, листівок, презентацій тощо.
5. *Співпраця з органами місцевого самоврядування, закладами освіти, охорони здоров'я та соціального захисту* з метою координації зусиль щодо популяризації інклюзивної освіти та послуг ІРЦ.

6. *Залучення громадських організацій та батьківських спільнот до поширення інформації та формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти в суспільстві.*

Таке інформування сприяє формуванню відкритого середовища, підтримки та розуміння потреб дітей з особливими освітніми потребами, а також забезпечує доступність послуг ІРЦ для всіх, хто їх потребує.

Взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями тощо. Ефективна діяльність інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) неможлива без налагодженої співпраці з різними структурами на місцевому рівні. Така взаємодія є основою створення цілісної системи підтримки осіб з особливими освітніми потребами та забезпечення їхнього повноцінного розвитку й соціалізації.

Основними напрямками співпраці є:

1. З місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування: координація заходів щодо розвитку інклюзивної освіти; планування та фінансування діяльності ІРЦ; укладення договорів про співпрацю з територіальними громадами; обговорення потреб у фахівцях та ресурсах.
2. З закладами освіти: надання методичної підтримки щодо організації інклюзивного навчання; участь у командах психолого-педагогічного супроводу; консультування педагогів щодо роботи з особами з особливими освітніми потребами; участь у розробленні та реалізації індивідуальних програм розвитку.
3. З закладами охорони здоров'я: взаємообмін інформацією (з дотриманням вимог конфіденційності); участь у комплексній оцінці розвитку дітей; спільне визначення потреб у медико-психологічному супроводі.
4. З установами соціального захисту населення: координація дій щодо надання соціальних послуг сім'ям, які виховують дітей з ООП; участь у міжвідомчих нарадах та консилиумах; організація раннього втручання та підтримки.

5. З службами у справах дітей: виявлення та супровід дітей з ООП, які перебувають у СЖО (складних життєвих обставинах); узгодження індивідуальних форм підтримки та навчання.

6. З громадськими організаціями: спільна реалізація проєктів у сфері інклюзивної освіти; організація тренінгів, інформаційних кампаній; залучення до консультативної діяльності та підтримки батьків.

Особливості укладання угод про співпрацю. Укладання угод про співпрацю є важливим механізмом взаємодії ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) з іншими територіальними громадами, закладами освіти, органами влади та установами різних сфер. Такі угоди дають змогу забезпечити безперервність надання послуг особам з особливими освітніми потребами незалежно від їх місця проживання.

Підставами для укладання угоди є: відсутність ІРЦ на території, де проживає або навчається особа з ООП; потреба в міжтериторіальній співпраці для забезпечення послуг ІРЦ; рішення місцевих органів самоврядування про координацію зусиль і оптимізацію ресурсів.

Укладання таких угод здійснюється відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад», а також інших нормативно-правових актів у сфері освіти. Договір має відповідати вимогам чинного законодавства та може мати форму договору про спільну діяльність або угоди про співфінансування.

Література

1. Лист МОН «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році». URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-20242025-navchalnomu-rotsi>
2. Лист МОН від 03.08.2023 № 1/11479-23 «Про методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf>

3. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inklyuz-resurs.tsentriv.pdf>
4. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i-rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf>
5. НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10>

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inkluzivne-navchannya?&type=all&tag=inkluzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 3.

СПІВПРАЦЯ ПРАЦІВНИКІВ ІРЦ ІЗ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

План

1. Участь педагогічних працівників ІРЦ у семінарах, тренінгах, майстер-класах для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, обміну досвідом тощо.
2. Проведення навчань та поширення існуючих матеріалів для викладачів ЗВО, вчителів, вихователів та психологічних служб щодо задоволення особливих освітніх потреб.
3. Обмін досвідом НПП закладів вищої освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів.
4. Організація та проведення просвітницьких лекцій для учнів/студентів про цінність безбар'єрності та соціального залучення всіх у громаді.
5. Стимулювання закладів вищої освіти до якісної та доступної комунікації своїх освітніх можливостей.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Участь педагогічних працівників ІРЦ у семінарах, тренінгах, майстер-класах для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, обміну досвідом тощо. Педагогічні працівники ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) активно беруть участь у різноманітних формах професійного розвитку, зокрема:

- семінарах, вебінарах, онлайн-курсах на платформах (Prometheus, EdEra, «Всеосвіта» тощо);
- очних та дистанційних тренінгах з актуальних питань інклюзивної освіти, логопедії, психокорекційної роботи, супроводу дітей з ООП;
- майстер-класах, організованих фахівцями ІРЦ або іншими освітніми установами;
- обміні досвідом у межах професійних спільнот, педагогічних рад, методичних об'єднань.

Ці заходи сприяють: підвищенню фахового рівня спеціалістів; впровадженню новітніх методик у практику роботи з особами з особливими освітніми потребами; ефективнішому консультуванню педагогів та батьків; створенню умов для міжвідомчої співпраці в межах інклюзивного навчання.

Проведення навчань та поширення існуючих матеріалів для викладачів ЗВО, вчителів, вихователів та психологічних служб щодо задоволення особливих освітніх потреб. Педагогічні працівники ІРЦ організовують та проводять освітньо-інформаційні заходи для фахівців різних освітніх установ із метою підвищення їхньої обізнаності щодо особливостей роботи з особами з ООП. Зокрема:

- проводяться навчальні сесії, семінари, вебінари для викладачів ЗВО, педагогів закладів загальної середньої та дошкільної освіти, фахівців психологічних служб;
- здійснюється поширення методичних рекомендацій, буклетів, презентаційних матеріалів, розроблених фахівцями ІРЦ;
- надаються практичні поради та кейси щодо адаптації освітнього процесу, складання ІПР (індивідуальних програм розвитку), створення інклюзивного середовища.

Ці заходи спрямовані на підвищення компетентності педагогічних працівників щодо підтримки осіб із ООП; забезпечення системного підходу до інклюзивної освіти; формування партнерської взаємодії між ІРЦ та іншими учасниками освітнього процесу.

Обмін досвідом НПП закладів вищої освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів. З метою підвищення ефективності впровадження інклюзивної освіти та удосконалення методичної підтримки дітей з особливими освітніми потребами здійснюється регулярний обмін досвідом між науково-педагогічними працівниками ЗВО та фахівцями ІРЦ. Основні форми співпраці включають:

- спільну участь у науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, присвячених питанням інклюзивної освіти;

- організацію та проведення спільних тренінгів, майстер-класів, методичних зустрічей;
- взаємні консультації щодо впровадження інноваційних підходів до діагностики, супроводу та навчання осіб з ООП;
- стажування, відкриті заняття та презентації практичних напрацювань як фахівцями ІРЦ, так і викладачами педагогічних спеціальностей.

Такий обмін сприяє практичному застосуванню наукових підходів у діяльності ІРЦ; оновленню змісту педагогічної освіти з урахуванням реального досвіду роботи в інклюзивному середовищі; посиленню міжсекторальної взаємодії задля якісної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

Організація та проведення просвітницьких лекцій для учнів/студентів про цінність безбар'єрності та соціального залучення всіх у громаді. Фахівці ІРЦ проводять системну просвітницьку роботу серед учнівської та студентської молоді з метою формування позитивного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами та розуміння принципів інклюзії. У межах цієї діяльності:

- організовуються інтерактивні лекції, зустрічі, бесіди, перегляди відеоматеріалів і подальше їх обговорення;
- порушуються теми безбар'єрності, рівності прав, емпатії, важливості підтримки осіб з інвалідністю та їхньої активної участі в житті громади;
- залучаються представники громадських організацій, психологи, педагоги, самі особи з ООП як спікери або гості заходів.

Такі ініціативи сприяють: формуванню інклюзивного світогляду в молодого покоління; зменшенню упереджень та стереотипів щодо осіб з інвалідністю; розвитку соціальної відповідальності та громадянської активності учнів і здобувачів вищої освіти.

Стимулювання закладів вищої освіти до якісної та доступної комунікації своїх освітніх можливостей. Інклюзивно-ресурсні центри у взаємодії із закладами вищої освіти сприяють удосконаленню підходів до інформування молоді, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, про можливості навчання у ЗВО. У цьому напрямі здійснюються такі дії:

- надаються рекомендації щодо адаптації інформаційних матеріалів для різних категорій вступників (враховуючи потреби осіб з порушеннями зору, слуху, порушеннями ОРА тощо);
- проводиться аналіз відкритості та доступності інформації на сайтах ЗВО, зокрема щодо умов вступу, наявності підтримки для здобувачів з ООП, інфраструктурної доступності;
- заохочується створення інклюзивного контенту (відео з сурдоперекладом, адаптовані буклети, сторінки у соцмережах з доступною мовою подачі інформації);
- ініціюються партнерські зустрічі з представниками ЗВО для обговорення шляхів підвищення доступності освітнього середовища та комунікацій.

Ця діяльність спрямована на: забезпечення рівного доступу до вищої освіти для всіх категорій молоді; формування прозорого, зручного та інклюзивного інформаційного простору; підтримку усвідомленого вибору освітньої траєкторії для осіб з ООП.

Література

1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт. : Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В. Київ , ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
2. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inkluz-resurs.tsentriv.pdf>
3. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i->

rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf

4. Освіта осіб з особливими потребами. Нормативно-правова база. URL : <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami-normativna-baza/>
5. Смеречак Л.І., Бобак О.Б. Інклюзивна складова професійної компетентності педагогів. Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 травня 2021 року / за наук. ред. д. пед. наук С.З. Романюк. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021. 328 с., С. 101 – 104.

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 4-5

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА. ПОВТОРНА КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА

План

1. Підготовка матеріалів для проведення комплексної оцінки.
2. Основні завдання комплексної оцінки. Основні етапи проведення комплексної оцінки. Планування комплексної оцінки. Інформування про проведення оцінки.
3. Основні напрями комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.
4. Особливості визначення рівня соціальної адаптації, взаємовідносин з однолітками, дорослими.
5. Узагальнення результатів комплексної оцінки. Висновок про комплексну оцінку.
6. Повторна комплексна оцінка.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Підготовка матеріалів для проведення комплексної оцінки. Усі письмові звернення (заяви) щодо проведення комплексної оцінки розвитку особи, які надходять до ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру), невідкладно фіксуються в автоматизованій системі «ІРЦ» (АС «ІРЦ»). Це забезпечує своєчасне опрацювання запитів та ведення обліку звернень відповідно до встановлених вимог.

У разі повторного звернення щодо проведення комплексної оцінки тієї самої особи, таке звернення реєструється як повторне. Відповідна позначка вноситься в електронний журнал обліку заяв АС «ІРЦ».

Перед проведенням комплексної оцінки директор ІРЦ або уповноважені ним працівники здійснюють первинний прийом заявників, під час якого:

- проводиться зустріч із батьками (законними представниками);
- визначається дата, час і місце проведення комплексної оцінки;

- перевіряється наявність необхідного пакета документів, а саме:
 - документів, що посвідчують особу заявників;
 - свідоцтва про народження дитини;
 - інших документів, що посвідчують особу, якій проводитиметься оцінка (наприклад, паспорт, ID-картка у випадку осіб віком 14 років і старше).

Заявники можуть також подавати додаткову документацію (медичні довідки, характеристики з закладу освіти, попередні висновки спеціалістів тощо), якщо така наявна, для повнішого урахування індивідуальних особливостей особи під час оцінювання.

Основні завдання комплексної оцінки. Основні етапи проведення комплексної оцінки. Планування комплексної оцінки. Інформування про проведення оцінки. Комплексна оцінка розвитку особи з особливими освітніми потребами може проводитися до її зарахування до закладу дошкільної або загальної середньої освіти. Це дає змогу своєчасно визначити індивідуальні освітні потреби дитини та створити необхідні умови для її навчання й розвитку в освітньому середовищі.

З цією метою батьки (один із батьків) або законні представники особи звертаються до інклюзивно-ресурсного центру не пізніше ніж за шість місяців до початку навчального року. Такий термін дозволяє ІРЦ провести комплексну оцінку, надати відповідний висновок та забезпечити вчасне внесення змін до освітнього процесу (розробку ІПР, адаптацію середовища, організацію супроводу тощо).

До моменту проведення комплексної оцінки батьки або законні представники можуть попередньо звернутися до обраного закладу освіти з метою інформування про намір зарахувати дитину. Це сприяє ранньому плануванню заходів з організації інклюзивного навчання у закладі освіти.

У випадку, якщо комплексна психолого-педагогічна оцінка проводиться для особи з інвалідністю, до письмового звернення (заяви) батьків або законних представників обов'язково додається індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю.

Основні напрями комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.

КО (комплексна оцінка) проводиться фахівцями ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) індивідуально за такими визначеними напрямками:

- оцінка фізичного розвитку особи;
- оцінка мовленнєвого розвитку особи;
- оцінка когнітивної сфери особи;
- оцінка емоційно-вольової сфери особи;
- оцінка освітньої діяльності особи [6; 7].

Особливості визначення рівня соціальної адаптації, взаємовідносин з однолітками, дорослими.

У процесі проведення комплексної оцінки фахівцями (консультантами) ІРЦ (інклюзивно-ресурсного центру) оцінюється рівень соціальної адаптації та характер взаємин особи з оточенням.

Цей компонент є важливим для розуміння того, наскільки особа готова до взаємодії в соціальному середовищі, здатна встановлювати й підтримувати міжособистісні контакти, адаптуватися до умов колективного перебування, а також приймати правила та норми поведінки.

Основні аспекти, що враховуються під час оцінювання:

1. Соціальна адаптація: здатність особи приймати нове соціальне середовище; рівень емоційного реагування на зміни у звичному соціальному середовищі; наявність чи/або відсутність страхів, тривожності, ознак дезадаптації; потреба у підтримці, допомозі інших у незнайомих або стресових ситуаціях.

2. Взаємодія з однолітками: інтерес до інших дітей, участь у спільних іграх або навчальній діяльності; вміння домовлятися, ділитися, дотримуватися черги, правил гри; рівень розвитку комунікативних навичок (вербальних і невербальних); прояви агресії, ізоляції, конфліктності або навпаки – надмірної залежності.

3. Взаємини з дорослими: сприйняття авторитету дорослого; здатність виконувати інструкції, звертатися за допомогою, проявляти

ініціативу; характер емоційного контакту (відкритість, тривожність, уникання).

Ймовірні прояви таких бар'єрів можуть полягати у:

- труднощах пристосування до умов соціального середовища, зокрема в новому колективі (дитячому садку, школі, гуртку тощо);
- порушеннях у формуванні адекватної системи соціальних відносин із дорослими та однолітками, що знаходить свій прояв у зниженій здатності до емпатії, взаєморозуміння, спілкування;
- зниженій рольовій пластичності поведінки, тобто недостатній гнучкості у зміні поведінкових стратегій відповідно до соціальної ситуації (до прикладу, дитина не може змінити поведінку залежно від соціальної ролі: учень, друг, учасник гри тощо);
- утрудненій інтеграції в соціальні групи, у тому числі в засвоєнні правил групового життя, норм соціальної поведінки, прийнятних у групі/колективі;
- повільному чи/або фрагментарному засвоєнні соціальних норм, моделей взаємодії, цінностей нового соціального середовища;
- проявах наслідків психологічної травми, що можуть включати замкненість, емоційну нестабільність, тривожність, страхи або порушення довіри до оточення.

Ці прояви мають важливе значення для формулювання психолого-педагогічних рекомендацій, розробки індивідуального маршруту супроводу дитини та побудови ефективного інклюзивного середовища.

Узагальнення результатів комплексної оцінки. Висновок про комплексну оцінку.

Після завершення проведення комплексної оцінки фахівці інклюзивно-ресурсного центру здійснюють узагальнення її результатів.

Цей процес включає:

- обробку та аналіз результатів досліджень за всіма напрямками оцінювання;
- виявлення індивідуальних особливостей розвитку особи;

- визначення наявності освітніх труднощів (тимчасового, стійкого або тяжкого характеру);
- встановлення потреб у психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послугах;
- формулювання рекомендацій щодо умов організації освітнього процесу для особи (необхідність індивідуального супроводу, адаптації/модифікації програм, асистента дитини/вчителя тощо).

Результати комплексної оцінки оформляються в електронному вигляді із використанням автоматизованої системи роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»).

Узагальнення результатів комплексної оцінки здійснюється на засіданні фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсного центру, які безпосередньо брали участь у проведенні оцінювання.

До участі в засіданні мають право долучитися батьки (один з батьків) або законні представники особи, з метою:

- ознайомлення з результатами оцінки;
- отримання роз'яснень щодо виявлених освітніх потреб особи з ООП;
- обговорення подальших рекомендацій та необхідної підтримки;
- погодження підходів до складання індивідуальної програми розвитку (у разі потреби).

Оформлені результати: зберігаються в інклюзивно-ресурсному центрі у захищеному вигляді; надаються батькам (одному з батьків) або законним представникам особи виключно на підставі письмового звернення, у формі офіційного витягу або Висновку про проведену оцінку.

Інформація, отримана в процесі оцінки, є конфіденційною та використовується виключно з метою забезпечення права особи з ООП на якісну освіту та надання їй відповідної підтримки.

Обробка, зберігання та захист персональних даних осіб, що звертаються до ІРЦ, здійснюється відповідно до: вимог Закону України «Про захист персональних даних»; нормативно-правових актів у сфері освіти; внутрішніх

положень ІРЦ щодо забезпечення інформаційної безпеки та етичного поводження з даними.

Працівники інклюзивно-ресурсного центру несуть персональну відповідальність за збереження та нерозголошення персональних даних, у тому числі за дотримання умов доступу до результатів комплексної оцінки.

Повторна комплексна оцінка. Інклюзивно-ресурсні центри можуть проводити комплексну оцінку, у тому числі повторну, за місцем навчання та/або проживання (перебування) особи, якщо це необхідно для повного та об'єктивного оцінювання її розвитку та освітніх потреб. Графік проведення такої оцінки обов'язково погоджується з: керівником відповідного закладу освіти або охорони здоров'я; батьками (одним з батьків) або законними представниками особи. Погодження здійснюється не пізніше ніж за два тижні до дати початку проведення оцінки.

Комплексна оцінка обов'язково проводиться за місцем перебування (проживання) особи у випадку, якщо вона:

- має освітні труднощі тяжкого або найтяжчого ступеня прояву;
- потребує індивідуального догляду та супроводу, що підтверджується індивідуальною програмою реабілітації особи з інвалідністю;
- перебуває на тривалому лікуванні та/або реабілітації в закладах охорони здоров'я.

Для здобувачів освіти комплексна оцінка включає:

- обов'язкове спостереження фахівцями ІРЦ за особливостями навчання особи в закладі освіти або за місцем проживання (перебування);
- збір додаткової інформації про освітнє середовище, потреби особи, рівень її адаптації;
- консультації з педагогічними працівниками щодо розроблення:
 - індивідуальної освітньої траєкторії;
 - індивідуальної програми розвитку (ІПР);
 - рішень щодо адаптації/модифікації навчальних програм;
 - надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг;

- організації інклюзивного середовища [6; 7].

Зокрема, в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду), коли особа тимчасово проживає поза постійним місцем навчання, за письмовою заявою батьків (заявників) фахівці ІРЦ можуть виїжджати на місце тимчасового проживання або навчання особи для проведення комплексної оцінки [6; 7].

Література

1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В. Київ, ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
2. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inkluz-resurs.tsentriv.pdf>
3. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i-rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf>
4. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. URL : https://ispukr.org.ua/?page_id=8429
5. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024. 40 с.
6. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 р. № 1491. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1491-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
7. Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану : Лист МОН України від 28.03.2022 р. № 1/3710-22. URL: https://kristti.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/Rekomendatsiyi_voyennyj_stan_red-1.pdf (дата звернення: 16.04.2025).

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbuv.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 6.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ОСОБИ

План

1. Особливості використання методик WISC-IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD.
2. Психосвітній профіль за методикою TEACCH.
3. WISC-IV як стандартизована методика для вимірювання інтелекту.
4. Скринінгова шкала розладів аутичного спектру CASD.
5. Методика PEP-3. Conners-3 – тест для визначення синдрому дефіциту уваги та гіперактивності.
6. Особливості оцінювання мовленнєвого розвитку дитини.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Особливості використання методик WISC-IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD. Для забезпечення високоякісного діагностичного процесу інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ) оснащені сучасними методиками та спеціалізованим діагностичним інструментарієм. Серед основних використовуваних інструментів:

- WISC-IV – для оцінки вербального інтелекту та когнітивних здібностей дитини;
- LEITER-3 – для оцінки невербального інтелекту;
- PEP-3 – для визначення психосвітнього профілю дитини;
- CASD – для виявлення ознак розладів аутистичного спектру;
- CONNERS-3 – для діагностики синдрому дефіциту уваги та гіперактивності [1; 2].

Використання цих методик дозволяє фахівцям (консультантам) ІРЦ проводити комплексну, об'єктивну та індивідуалізовану оцінку розвитку особи з ООП, що є основою для подальшого планування освітньої підтримки.

Психоосвітній профіль за методикою TEACCH. Методика «Психоосвітній профіль: індивідуалізоване психоосвітнє оцінювання дітей із розладами аутистичного спектра за методикою TEACCH» (PER-3) призначена для комплексної оцінки особливостей навчання дітей із розладами аутистичного спектра та пов'язаними із ним порушеннями розвитку.

Ця методика дозволяє виявити та проаналізувати сукупність нерівномірно представлених сильних і слабких сторін особи, що характерні для РАС, з урахуванням їх впливу на освітній процес. Завдяки цьому фахівці ІРЦ можуть розробити рекомендації для організації навчання та підтримки дитини.

WISC-IV як стандартизована методика для вимірювання інтелекту. Методика WISC-IV (Wechsler Intelligence Scale for Children – Fourth Edition) є стандартизованим інструментом для вимірювання інтелектуальних здібностей дітей віком від 6 до 16 років. Вона дозволяє оцінити різні компоненти інтелекту, зокрема:

- вербальні навички (вербальний інтелект);
- невербальні когнітивні здібності;
- пам'ять;
- швидкість обробки інформації.

WISC-IV застосовується для комплексного вивчення інтелектуального розвитку, діагностики освітніх потреб та планування корекційно-розвиткових заходів.

Скринінгова шкала розладів аутичного спектру CASD. Скринінгова шкала CASD (Childhood Autism Spectrum Disorder Scale) – стандартизований інструмент, призначений для первинного виявлення ознак розладів аутистичного спектру у дітей. Застосовується для швидкого оцінювання поведінкових та соціальних проявів, характерних для РАС, що дозволяє своєчасно визначити потребу у більш детальному діагностичному обстеженні.

CASD є ефективним інструментом для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, лікарів у процесі комплексної психолого-педагогічної оцінки.

Методика PEP-3. Conners-3 – тест для визначення синдрому дефіциту уваги та гіперактивності.

- **PEP-3 (Psychoeducational Profile, Third Edition)** – методика, що використовується для комплексного оцінювання дітей із розладами аутистичного спектра. Вона дозволяє визначити індивідуальний психоосвітній профіль дитини, виявити сильні та слабкі сторони, що сприяє розробці ефективних корекційно-розвиткових програм.
- **Conners-3** – стандартизований тест для визначення синдрому дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ) у дітей і підлітків. Тест допомагає виявити основні симптоми СДУГ, оцінити їх вираженість і спрямувати подальшу діагностику та корекцію поведінки.

Особливості оцінювання мовленнєвого розвитку дитини. Оцінювання мовленнєвого розвитку дитини є комплексним процесом, що включає аналіз різних аспектів мовлення, таких як: фонетико-фонематичний рівень; лексичний рівень; граматичний рівень; комунікативна функція мовлення; темп і ритм мовлення. Оцінювання проводиться із залученням спеціалізованих методик, спостережень і бесід з дитиною, а також із врахуванням інформації від батьків і педагогів. Результати оцінки є основою для розробки індивідуальних програм корекції мовленнєвого розвитку [1].

Література

1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт. : Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В. Київ, ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
2. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL :

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inkluz- resurs.tsentriv.pdf>

3. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i-rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf>
4. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. URL : https://ispukr.org.ua/?page_id=8429
5. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024. 40 с.

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inkluzivne-navchannya?&type=all&tag=inkluzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 7.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСВІТНІХ ТРУДНОЩІВ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

План

1. Сутність поняття «освітні труднощі», «вивчення наявних компетенцій».
2. Категорії освітніх труднощів. Методологія визначення освітніх труднощів.
3. Виявлення бар'єрів.
4. Рівні підтримки в освітньому процесі в інклюзивних класах закладів освіти.
5. Маркери для визначення освітніх труднощів I рівня у ЗЗСО».

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Сутність поняття «освітні труднощі», «вивчення наявних компетенцій».

Освітні труднощі – це труднощі, які впливають на процес здобуття освіти та на рівень навчальних результатів у закладі освіти. Вони можуть виникати внаслідок різних індивідуальних особливостей, що ускладнюють освітній процес.

Рівні підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних групах, визначають обсяг тимчасової або постійної допомоги, що надається з урахуванням індивідуальних потреб дитини. Ці рівні підтримки в ЗДО встановлюються відповідно до змін, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 року № 769 «Про внесення змін до постанови КМУ від 10 квітня 2019 р. № 530». Оновлений Порядок організації інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти спрямований на індивідуалізацію освітнього процесу та забезпечення якісної підтримки дітей з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх реальних потреб [7].

Рівень підтримки – це обсяг тимчасової або постійної допомоги, що надається здобувачам освіти з особливими освітніми потребами в інклюзивних

класах закладів освіти. Він визначається відповідно до індивідуальних потреб кожної дитини з метою забезпечення ефективного навчання та розвитку [5].

Вивчення наявних компетенцій особи з ООП передбачає комплексний аналіз її здатності до навчання, особливостей поведінки в різноманітних ситуаціях, спостереження за психоемоційним станом, а також виявлення можливих проявів девіантної або дезадаптивної поведінки.

Цей процес є важливою складовою комплексної оцінки та сприяє розробці індивідуального підходу до підтримки й навчання здобувача освіти.

Категорії освітніх труднощів. Методологія визначення освітніх труднощів. Виокремлюють такі категорії освітніх труднощів: інтелектуальні труднощі, функціональні (сенсорні, моторні, мовленнєві), фізичні, навчальні, соціоадаптаційні, середовищні, соціокультурні).

Методологія проведення комплексної оцінки ґрунтується на дотриманні інтересів особи з особливими освітніми потребами та передбачає обов'язкове дотримання таких принципів:

- індивідуального підходу – урахування унікальних особливостей розвитку, потреб та потенціалу кожної дитини;
- партнерської взаємодії з батьками (законними представниками) – залучення родини до процесу оцінювання та прийняття рішень;
- об'єктивності – неупереджене, всебічне і доказове оцінювання на основі валідних методик;
- конфіденційності – захист персональних даних та повага до приватності дитини та її родини.

Виявлення бар'єрів. Виявлення бар'єрів – це процес ідентифікації зовнішніх і внутрішніх чинників, які ускладнюють або унеможливають повноцінну участь дитини з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.

Основні типи бар'єрів:

1. Фізичні : непристосованість середовища: відсутність пандусів, ліфтів, адаптованих меблів, спеціального освітлення тощо.

2. Освітні : недостатня індивідуалізація навчання, відсутність адаптованих програм або методик; використання матеріалів, недоступних для дитини.
3. Психолого-педагогічні : відсутність належного супроводу, недостатній рівень розуміння особливостей розвитку з боку педагогів; ігнорування особистісних потреб та стилю навчання дитини.
4. Соціальні : стигматизація, булінг, виключення з колективу; недостатній рівень взаємодії з однолітками або педагогами.
5. Комунікативні : труднощі у спілкуванні внаслідок мовленнєвих, сенсорних або когнітивних порушень; відсутність альтернативних засобів комунікації.

Рівні підтримки в освітньому процесі в інклюзивних класах закладів освіти.

Якщо у здобувача освіти виникають незначні, поодинокі труднощі, які можна подолати силами педагогічних працівників та ресурсами закладу освіти, йдеться про універсальну підтримку – I рівень підтримки. У цьому випадку:

- учень не вважається таким, що перебуває на інклюзивному навчанні;
- інклюзивний клас або група не створюється;
- додаткове фінансування не передбачено;
- підтримка надається в межах звичайного освітнього процесу (наприклад, адаптація завдань, емоційна підтримка, індивідуальний підхід).

У разі, якщо універсальної підтримки недостатньо, педагогічна рада закладу освіти або команда психолого-педагогічного супроводу рекомендує батькам звернутися до інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки.

Після оцінки ІРЦ визначає:

- чи має дитина особливі освітні потреби;
- необхідний рівень підтримки – від II до V.

Для учнів, яким надається підтримка з II по V рівень, обов'язково організовується інклюзивне навчання:

- створюється інклюзивна група або клас;
- заклад освіти може отримувати додаткове фінансування;

- формується індивідуальна програма розвитку (ІПР);
- до освітнього процесу залучаються асистент учителя, фахівці (консультанти) ІРЦ та інші спеціалісти.

Маркери для визначення освітніх труднощів І рівня у ЗЗСО»

Соціоадаптаційні труднощі

```
graph TD; A[Соціоадаптаційні труднощі] --> B(Поведінкові); A --> C(Особистісні); A --> D(Соціокультурні); A --> E(Комунікація);
```

Поведінкові

- Короткотривала, несистематична емоційна збудженість та емоційна вразливість.
- Несистематичні труднощі під час побудови взаємин з однолітками.

Особистісні

- Поодинокі прояви девіантної поведінки.
- Здобуває освіту в закладі освіти з навчанням мовами корінних народів та національних меншин

Соціокультурні

Тимчасові, несистематичні труднощі соціальної адаптації та комунікації, пов'язані зі зміною соціокультурного середовища

Комунікація

Тимчасові, несистематичні труднощі соціальної адаптації та комунікації

Інтелектуальні (і когнітивні) труднощі

```
graph TD; A[Інтелектуальні (і когнітивні) труднощі] --> B[Тимчасові, непостійні, короткотривалі, ситуативні, незначні порушення пам'яті, уваги, мислення]; A --> C[Розуміє звернене мовлення, проте має обмежений активний словник]; A --> D[Зниження інтелектуальної активності в період хвороби, або під час загострення деяких станів (астенія), або після перенесеного стресу  
Зниження продуктивності механічного запам'ятовування];
```

Тимчасові,
непостійні,
короткотривалі,
ситуативні, незначні
порушення пам'яті,
уваги, мислення

Розуміє звернене
мовлення, проте має
обмежений активний
словник

Зниження інтелектуальної активності
в період хвороби, або під час
загострення деяких станів (астенія),
або після перенесеного стресу
Зниження продуктивності
механічного запам'ятовування

Функціональні труднощі

Мовленнєві

Наявність незначних, поодиноких особливостей функціонування мовлення, які можуть бути присутні в різних сполученнях поєднаннях:

1. труднощі вимови одного чи більше звуків, недостатньо чітка та чиста за звучанням вимова звуків;
2. недосконалість словника за якістю, недостатнє і неточне використання лексичного значення слова;
3. незначні труднощі узгодження слів у словосполученнях, реченнях або добору правильної форми слова;
4. недостатнє інтонаційне забарвлення усного мовлення;
5. темп мовлення може бути дещо прискорений або уповільнений, ритм скандований та нерівномірний

Сенсорні

Порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, які усуваються корекційними засобами та не перешкоджають здобуттю освіти

Моторні

Незначні порушення опорно-рухового апарату, які не призводять до ускладнень в освітній діяльності (плосковальгусна деформація стоп, порушення ОРА і т. д.)

Література

1. Костенко Т.М. Психодіагностичні методики для дітей із порушеннями зору: адаптація та модифікація / Особлива дитина: навчання і виховання. Вип. 4 (92). Київ, 2019. С. 60–67.
2. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник / авт.: Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В. Київ, ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку /навчально-методичний посібник/ авт. : О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, Н.А. Ярмола та ін.: за ред.: О.В. Чеботарьової. Київ, ІСП НАПН України, 2019. 120 с.
4. Лист МОН від 16.11.2021 № 1/19832-21 «Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів у зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765». URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/11/18/Lyst.MON-16.11.2021-1.19832-21-Pro.rob.inklyuz-resurs.tsentriv.pdf>
5. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i-rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf>
6. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. URL : https://ispukr.org.ua/?page_id=8429
7. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>
8. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с.

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbuv.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ТЕМА 8.

ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ ІРЦ З БАТЬКАМИ

План

1. Відповідальність батьків за виховання, навчання та розвиток дітей.
2. Стратегії ефективного спілкування.
3. Поширення інформації через мережу Інтернет.
4. Залучення громадських організацій.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Відповідальність батьків за виховання, навчання та розвиток дітей.

Батьки (законні представники) несуть провідну відповідальність за виховання, навчання та всебічний розвиток дитини. Вони зобов'язані:

- забезпечити здобуття дитиною освіти відповідного рівня, відповідно до її віку, здібностей і інтересів;
- сприяти розвитку природних задатків, нахилів і здібностей дитини;
- виховувати повагу до прав інших людей, моральні, культурні та загальнолюдські цінності;
- створювати належні умови для фізичного, психічного, емоційного та соціального розвитку дитини;
- взаємодіяти з педагогічними працівниками та фахівцями ІРЦ у процесі організації освітнього процесу;
- дотримуватися висновків та рекомендацій ІРЦ, брати участь у складанні та реалізації індивідуальної програми розвитку (ІПР), якщо дитина має особливі освітні потреби.

Відмова або ухилення від виконання цих обов'язків може бути підставою для притягнення батьків до адміністративної або іншої відповідальності, відповідно до законодавства України.

Стратегії ефективного спілкування. У контексті інклюзивної освіти ефективна комунікація між педагогами та батьками дітей з особливими освітніми

потребами є надзвичайно важливою умовою для успішної соціалізації, навчання їхнього розвитку. Налагодження партнерської взаємодії сприяє створенню цілісного освітнього середовища, яке відповідає індивідуальним потребам дитини з ООП.

1. Партнерська взаємодія. Важливим чинником є визнання батьків як рівноправних учасників освітнього процесу. Залучення їх до прийняття рішень щодо навчальної траєкторії дитини дозволяє досягти узгодженості дій між школою та сім'єю. Така модель співпраці передбачає активний діалог, взаємну довіру та відповідальність.

2. Систематичне інформування. Комунікація із родинами має здійснюватися через : особисті зустрічі, телефонні дзвінки, електронні повідомлення тощо. Інформація, що передається, має бути об'єктивною, структурованою та адаптованою до рівня сприйняття адресата. Уникнення надмірно спеціалізованої термінології дозволяє забезпечити кращу комунікативну взаємодію.

3. Акцент на сильних сторонах дитини Ефективне спілкування передбачає не лише інформування про труднощі, але й висвітлення позитивних аспектів розвитку дитини. Такий підхід знижує рівень тривожності та фрустрації.

4. Емпатійне слухання та емоційна підтримка. Здатність педагога/асистента вчителя до активного слухання, прояву емпатії та делікатності у висловлюваннях створює атмосферу психологічного комфорту. Це особливо важливо для родин, які переживають хронічний стрес, пов'язаний із вихованням дитини з ООП.

5. Індивідуалізований підхід у комунікації/ Ефективна взаємодія вимагає урахування соціокультурного контексту родини, а також її життєвих обставин. Адаптація стилю і форми спілкування до потреб конкретної сім'ї дозволяє досягти більшої результативності.

6. Конструктивне вирішення проблемних ситуацій/ У разі виникнення конфліктів чи/або непорозумінь доцільно застосовувати діалогічні стратегії, спрямовані на пошук спільного рішення. Конструктивна критика, формулювання

проблеми без оцінних суджень, а також орієнтація на майбутні дії є базовими елементами ефективного освітнього дискурсу.

7. Інформаційна та консультативна підтримка Педагогічні працівники мають сприяти розширенню обізнаності батьків щодо особливостей розвитку їхньої дитини, можливостей отримання корекційно-розвиткових послуг, а також способів педагогічної взаємодії в родині. Надання актуальної інформації та доступ до ресурсів (фахівці, програми, методики) є складовою професійної етики [1].

8. Залучення батьків до освітнього процесу Ефективна комунікація передбачає участь батьків в індивідуальному плануванні освітнього процесу (зокрема – розробці ІПР), спільному аналізі динаміки розвитку дитини та формуванні освітньої траєкторії. Така співпраця сприяє зростанню мотивації батьків до активної участі в освітньому процесі.

Поширення інформації через мережу Інтернет. У сучасному інформаційному суспільстві Інтернет є одним із провідних засобів комунікації, що забезпечує доступ до різноманітних інформаційних, освітніх та консультативних ресурсів. Для батьків дітей з особливими освітніми потребами (ООП) це джерело відіграє надзвичайно важливу роль у підвищенні обізнаності, психологічній підтримці та соціальній інтеграції.

Інтернет-платформи, блоги, сайти освітніх установ, соціальні мережі та спеціалізовані онлайн-спільноти забезпечують доступ до: нормативно-правової бази інклюзивної освіти; методичних матеріалів щодо виховання й навчання осіб з ООП; інструкцій із використання корекційно-розвиткових технологій; інформації про права дитини та можливості державної підтримки; інтерактивних курсів і вебінарів для батьків. Ці джерела дозволяють батькам отримувати актуальну та достовірну інформацію без обмежень у часі та просторі.

Популярність соціальних мереж (Facebook, Instagram, Telegram, YouTube тощо) сприяє формуванню спільнот батьків, педагогів, психологів та інших фахівців, зацікавлених у питаннях інклюзивної освіти. Такі онлайн-групи виконують функції: взаємопідтримки; обміну досвідом; поширення корисних матеріалів; організації освітніх і соціальних ініціатив.

Сайти Міністерства освіти і науки України, ІРЦ (інклюзивно-ресурсних центрів), закладів освіти та неурядових організацій містять: електронні бібліотеки; форми для онлайн-консультацій; алгоритми звернення до фахівців; новини й роз'яснення щодо законодавчих змін. Регулярне оновлення таких сайтів сприяє підвищенню прозорості освітніх процесів і посилює правову грамотність батьків.

Недоліки та ризики. Попри значний потенціал, використання Інтернету має і низку ризиків: поширення недостовірної або неперевіреної інформації; можливість маніпуляції; перевантаження інформацією; низький рівень цифрової грамотності деяких батьків.

У зв'язку з цим фахівцям ІРЦ важливо розвивати медіаграмотність батьків, надавати їм рекомендації щодо перевірених джерел і створювати інтерфейси, доступні для користувачів із різним рівнем підготовки.

Залучення громадських організацій. У сучасних умовах розвитку інклюзивної освіти в Україні особливого значення набуває міжсекторальна взаємодія між державними установами та громадськими організаціями. Одним із прикладів такої співпраці є залучення громадських організацій до діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) у роботі з батьками дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Громадські організації (ГО), які працюють у сфері захисту прав осіб з інвалідністю, інклюзивної освіти, психологічної підтримки, мають значний досвід у наданні інформаційних, консультативних, правозахисних і психосоціальних послуг. Вони можуть надавати психологічну та юридичну підтримку батькам; забезпечувати супровід при оформленні документів на спеціальні освітні послуги; проводити інформаційні кампанії, тренінги та семінари; виступати посередниками у відстоюванні інтересів родин перед державними інституціями тощо.

Співпраця між ІРЦ та ГО може реалізовуватися у різних формах: організація спільних заходів: тренінгів, круглих столів, батьківських клубів, просвітницьких акцій; участь представників ГО у засіданнях мультидисциплінарних команд; створення спільних інформаційних ресурсів для батьків (брошури, сайти,

онлайн-платформи); спільне надання послуг мобільними командами у сільських громадах або віддалених районах; розробка механізмів залучення до ППР (індивідуальної програми розвитку) через партнерські платформи.

Література

1. Смеречак Л.І. Особливості надання корекційно-розвиткових послуг дитині з розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивно-ресурсного центру. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»*: Зб. наук. праць. Переяслав, 2020. Вип. 60. С. 169 – 172.
2. Смеречак Л.І., Бобак О.Б. Інклюзивна складова професійної компетентності педагогів. *Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 травня 2021 року* / за наук. ред. д. пед. наук С.З. Романюк. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021. 328 с., С. 101 – 104.
3. Смеречак Л.І., Хемич Н.М. Особливості співпраці вчителя та асистента вчителя. *Scientific Collection «InterConf»*,: with the Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Recent Scientific Investigation» (February, 26-28, 2024; Oslo, Norway)/ comp. by LLC SPC «InterConf». Oslo: Dagens næringsliv forlag, 2024. № 190. С. 90 – 93.
4. Смеречак Л.І., Хемич Н.М. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»*: Зб. наук. праць. Переяслав, 2023. Вип. 92. 221 с., С. 83 – 87.
5. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024. 40 с.
6. Співпраця фахівців ІРЦ з батьками дітей з ООП. URL: <https://irc-netushyn.miskrada.org.ua/news/13-55-42-12-10-2022/>
7. Співпраця з батьками під час дистанційного навчання, що їм робити. URL: <https://dobro.irc.org.ua/news/15-23-04-30-11-2023/> Співпраця фахівців та батьків дитини з ООП: основні засади ефективної роботи. URL: <https://vseosvita.ua/c/news/post/5578>

Рекомендовані джерела інформації

http://www.nbuv.gov.ua	Бібліотека ім. В.І. Вернадського
https://dspu.edu.ua/biblioteka/	Бібліотека Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/	Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya	Офіційний сайт МОН

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Особливості забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики.
2. Фізична безбар'єрність.
3. Інформаційна безбар'єрність.
4. Цифрова безбар'єрність.
5. Суспільна та громадянська безбар'єрність. Освітня безбар'єрність.
6. Економічна безбар'єрність.
7. Статус, завдання та функції ІРЦ. Алгоритм утворення ІРЦ.
8. Схема управління діяльністю ІРЦ. Основні принципи діяльності ІРЦ. Джерела фінансування ІРЦ.
9. Проведення конкурсу на заміщення вакантних посад педагогічних працівників ІРЦ. Статут фахівців ІРЦ. Посадові інструкції фахівців ІРЦ. Етичні вимоги до фахівців ІРЦ.
10. Документація роботи фахівців інклюзивно-ресурсного центру.
11. Інформування громади про діяльність інклюзивно-ресурсного центру та взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями тощо. Особливості укладання угод про співпрацю.
12. Співпраця педагогічних працівників ІРЦ із закладами освіти.
13. Участь педагогічних працівників ІРЦ у семінарах, тренінгах, майстер-класах для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, обміну досвідом тощо.
14. Проведення навчань та поширення існуючих матеріалів для викладачів ЗВО, вчителів, вихователів та психологічних служб щодо задоволення особливих освітніх потреб.
15. Обмін досвідом НППІ закладів вищої освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів.
16. Організація та проведення просвітницьких лекцій для учнів/студентів про цінність безбар'єрності та соціального залучення всіх у громаді.
17. Стимулювання закладів вищої освіти до якісної та доступної комунікації своїх освітніх можливостей.
18. Підготовка матеріалів для проведення комплексної оцінки. Основні завдання комплексної оцінки. Основні етапи проведення комплексної оцінки. Планування комплексної оцінки. Інформування про проведення оцінки.

19. Основні напрями комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.
20. Проведення комплексної оцінки за іншими напрямками, зокрема визначення рівня соціальної адаптації, взаємовідносин з однолітками, дорослими.
21. Узагальнення результатів комплексної оцінки. Висновок про комплексну оцінку. Повторна комплексна оцінка.
22. Особливості використання методик WISC-IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD.
23. Особливості оцінювання мовленнєвого розвитку дитини.
24. Стратегії ефективного спілкування. Поширення інформації через мережу Інтернет. Залучення громадських організацій.
25. Відповідальність батьків за виховання, навчання та розвиток дітей.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

з дисципліни «Організація діяльності інклюзивно-ресурсних центрів»

Підготовка індивідуального завдання передбачає написання реферату з навчальних тем курсу. Обсяг індивідуальних завдань повинен становити 5-10 сторінок тексту комп'ютерного набору формату А4 з використанням шрифту Times New Roman 14, інтервалом 1.5.

- Нормативно-правові засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів.
- Інклюзивна освіта як механізм соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.
- Особливості використання ерготерапії у роботі фахівців інклюзивно-ресурсного центру.
- Формування культурної компетентності у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями зору засобами образотворчого і музичного мистецтва.
- Соціальна ексклюзія як наслідок стигматизації сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.
- Соціальна інтеграція осіб з інвалідністю: досвід європейських країн.
- Теорія і практика корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: зарубіжний досвід.
- Програми раннього втручання та супроводу.
- Особливості адаптації до шкільного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
- Інклюзивна освіта в закладах дошкільної освіти.
- Проблеми освіти осіб з ООП в сучасному суспільстві.
- Створення інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України.
- Участь батьків в організації інклюзивного середовища.
- Форми та методи співпраці фахівців ІРЦ з батьками дітей з ООП.
- Сучасні підходи до трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту.
- Інклюзивне навчання у період воєнного стану.
- Особливості інформування громади про діяльність ІРЦ та взаємодія із закладами вищої освіти.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу в Університеті, що включає самостійну навчальну та творчу роботу, яку вони виконують у позааудиторний (вільний від обов'язкових навчальних занять) час за завданнями і під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Магістранти, які за виконання завдань СР отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися на звіт за виконання СР на консультації, або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Виконання завдань для самостійної роботи передбачено за кожною темою навчальної дисципліни. Оцінювання самостійної роботи за кожен тему (одне практичне завдання за темою) здійснюється за 2-бальною шкалою, бали у підсумку додаються (тобто виконавши всі завдання на максимальні бали, здобувач отримує максимальну оцінку за практичні завдання – 16 балів).

Практичні завдання:

Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні

- Окреслити основні завдання, спрямовані на досягнення інформаційної безбар'єрності.
- Окреслити основні завдання, спрямовані на досягнення цифрової безбар'єрності.
- Окреслити основні завдання, спрямовані на досягнення суспільної та громадянської безбар'єрності.
- Окреслити основні завдання, спрямовані на досягнення освітньої безбар'єрності.
- Розробити соціальний проєкт «Інформаційна безбар'єрність».
- Сформулювати правила безбар'єрної мови.

Організаційний аспект утворення інклюзивно-ресурсних центрів

- Охарактеризувати основні завдання ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти в системі управління діяльністю ІРЦ.

Ведення ділової документації інклюзивно-ресурсного центру

- Розробити річний план роботи фахівця ІРЦ.
- Заповнити щотижневий графік роботи фахівця ІРЦ.

Міжвідомча співпраця ІРЦ

- Розробити тематику лекцій щодо популяризації професії асистента вчителя/асистента вихователя для студентської аудиторії.

Співпраця педагогічних працівників ІРЦ із закладами освіти

- Підготувати лекцію-презентацію «Просвітницькі завдання ІРЦ».
- Розробити тематику лекцій щодо популяризації професії асистента вчителя/асистента вихователя для студентської аудиторії.

Особливості проведення комплексної оцінки

- Проаналізувати алгоритм здійснення комплексної оцінки в інклюзивно-ресурсному центрі.
- Підготувати лекцію-презентацію «Маркери для визначення освітніх труднощів І рівня у ЗЗСО».

Характеристика, структура та рекомендації щодо застосування методик WISC-IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD

- Підготувати лекцію-презентацію «Методичний інструментарій для визначення освітніх труднощів у дітей з особливими освітніми потребами».

Шляхи співпраці фахівців ІРЦ з батьками

- Розробити тематику консультацій для батьків дітей з особливими освітніми потребами.
- Підготувати лекцію-презентацію «Форми та методи співпраці фахівців ІРЦ з батьками дітей з особливими освітніми потребами».